

FLOR DE CARD

Dramatúrgia de Joan Gomila Gaià, de la novel·la de Salvador Galmés

PRÒLEG

1.

Des de fa molts d'anys, que en llegir les narracions curtes de Salvador Galmés, vaig quedar fascinat per l'escriptor llorenç. La descripció de la natura agresta del paisatge que li era local, propi, dur i indomable, i de les persones que l'habitaven, de les passions i febleses que edificuen, magnifiquen i destrueixen els propis homes, fan de Salvador Galmés un dels grans escriptors del seu temps i una de les figures literàries més importants que varen escriure sota l'ideal del modernisme, juntament amb Caterina Albert (Victor Català).

Però la qualitat de Galmés és tan gran que entra dins la llista dels grans escriptors en llengua catalana de tots els temps. Donar a conèixer la seva obra als ciutadans del present i preservar el seu llegat a les futures generacions és una tasca de la qual ens hem d'enorgullir, i jo modestament m'hi he volgut sumar amb aquesta dramaturgia que féu possible florir un espectacle, que malgrat les seves mancances, record amb alegria i satisfacció, d'una banda pel resultat artístic i tècnic assolit i de l'altra banda per la dimensió social que va tenir, car crec que el teatre brinda al públic la possibilitat de facilitar l'accés al coneixement literari, al cultiu personal, a l'assoliment de la crítica i la reflexió, i per descomptat al gaudi de la cultura.

Assegut un dia amb Miquel Àngel Riera, al seu despatx, a casa seva, em comentava la seva fascinació per Galmés; i bona part dels millors escriptors que he pogut conèixer sempre s'han referit a Salvador Galmés amb gran respecte i admiració.

Admiració i coneixement de l'obra com la que manifestà Rafel Duran, el cèlebre director teatral de Sant Llorenç, quan va tirar endavant el projecte de *La dida*, amb el suport, cal recordar-ho, de Damià Pons, aleshores conseller de cultura del Consell de Mallorca, amb dramaturgia de Maria Antònia Oliver; fent, de la mà de l'escenògraf Rafel Lladó, un teatre europeu amb els vímets que li oferia la gran història de Galmés: la dida infanticida que, envoltada de misèria i atiada per la miserable ambició del seu home, deixa el seu nadó al poble per alletar una nina a casa d'uns senyors a Ciutat. No em cansaré d'agrair-li que m'acceptàs en aquella magnífica experiència, quan el teatre a Mallorca només mostrava de manera incipient les primeres passes cap a la professionalització. Més endavant, encara, Duran, amb l'actor Toni Gomila i l'actriu Lluqui Herrero, va dirigir, en una producció de l'auditori Sa Màniga, una excel·lent lectura de textos de la qual en guard, encara, un excel·lent record.

2.

Flor de Card, la seva novel·la, mantenia per a mi un secret amagat: el Pou Vell, i per ventura, perquè just al seu costat hi ha l'escola de música i amb la reconversió de l'espai, un temps lloc de brutícia amb un sortidor de benzina,

avui dia, en una zona verda agradable per a l'esbarjo de la població, feia que els meus fills en edat preadolescent, quedassin allà fent horabaixa i vetlada, amb els seus amics i amigues, talment com feien la colla de boiets que havia descrit Salvador Galmés a la novel·la, en un temps passat, com si tanmateix, els temps, en aquesta cursa inabastable cap endavant, arrossegàs, impecable, una xarxa de centenars d'anys al darrere, i amb ella les passions humanes, que ens envolten des de sempre.

Però a més, el fet que Galmés -amb aquesta novel·la- donàs la volta orbital, sencera, a l'any cardassarià, per mitjà de les seves festes (Sant Jaume, Sant Llorenç, la mare de Déu Trobada, Tots Sants, Nadal, Pasqua, Sant Joan), oferia tota una possibilitat de mostrar als llorencins com eren i, per ventura, sortosament, com encara són. No dic que les festes siguin iguals que abans, en absolut, i podríem obrir aquí un debat ben difícil de tancar. Però malgrat els canvis actuals, on la festa potser és només anar de marxa i ho pots fer cada divendres i cada dissabte de tot l'any; malgrat les múltiples fórmules d'esbarjo i oci actual enfront d'aquell món llunyà on purament comptàvem amb l'existència d'una taverna, o uns sonadors amb guitarres destrempades, els jocs de les cartes, el joc del canonet, la representació del Rei Herodes...; malgrat l'amenaça actual, permanent, de convertir les festes en un gran botellot, en una festa *rave*, com si estassis a Eivissa en una macro festa internacional de moda; malgrat tot això, les festes ens fan sentir bloc, ens fan sentir poble. Els carrer enramellats, les cases obertes de pinte en ample, l'ambient de la fira, les casetes d'avellaners, els cafès estibats de gent alegre i mudada... ens diuen alguna cosa, ens parlen amb una veu tel·lúrica que es perd en el temps però que es recobra i reneix a cada festa. M'interessava aquest fet cognoscitiu per a un llorencí, per a una llorencina. Una història, la de Galmés, que és un immens homenatge al seu poble natal, i que cap llorencí no trobarà a cap altra banda i que lluny de fer-lo sentir petit i local, el fa únic i universal. I que per tant, dins la més petita encletxa de tota persona escolaritzada, per més o poques llums que mantengui, li pertoca conèixer-la i estimar-la.

Per altra banda, Galmés relata una història d'amor creïble, versemblant, i molt més si ens endinsam en el temps. Dos joves, Jaume i Angelina, s'enamoren. En Jaume però ha de deixar el poble per anar a aprendre, a instàncies del seu pare, l'ofici de fuster a Palma, lloc incipient de la indústria mallorquina al segle XIX. Aquella distància, avui en dia d'una hora o hora i mitja com a molt, era fa més de cent cinquanta anys una barrera insalvable. Jaume ha d'agafar el tren a Manacor després d'arribar-hi caminant. Deduesc, pel que conta Galmés, que encara el tren no arribava a sant Llorenç; de fet, no hi arriba fins el 1921, i xifr la data d'inici de l'idil·li entre els joves aproximadament el 1891. A més, el trajecte de Manacor a Palma era llarg (en el temps de la Segona República el batle de Manacor, Antoni Amer, fa un carta en la qual denuncia que el trajecte era d'unes quatre hores). Per tant, és ben possible que Salvador Galmés sabés que anar a Palma des de Sant Llorenç era gairebé un dia de viatge. Si Jaume Belluguins ha de treballar de dilluns a dissabte la tornada al poble és impossible si no és en qüestió d'unes festes seguides. Angelina ho percep i emmalalteix

d'amor. La catàstrofe es farà més gran quan en Jaume és cridat a files, a la guerra colonial de final del XIX, una guerra per salvar el que resta d'un imperi, nascut de Felip II i que encara avui està enquistat en l'ADN espanyol com podem comprovar a diari en la no acceptació de les diferències politico-culturals en territoris d'una marcada personalitat nacional, com és Catalunya o -en menor mesura- el nostre cas de les Illes Balears, i ho podem veure en mitjans de comunicació que generen opinió, en formacions polítiques que fan lleis i posen fiscals a dit, en jutjats, en xarxes socials. Una guerra, la del XIX, que intenta el manteniment interessat, cultural i econòmic d'unes colònies que ja han dit prou a l'espoli colonial, i un ús per part de l'Estat de reforçar internament l'orgull patri (els sona a alguna cosa actual?); i que Salvador Galmés critica amb molta lucidesa i duresa a les pàgines finals de la novel·la *Flor de Card*, que vàrem il·lustrar a l'espectacle amb la desfílada de banderes espanyoles sostingudes, amb i per l'entusiasme innocent dels nins: *"Les guerres colonials i la ridícula, tant com funesta, ruptura d'Espanya amb els Estats Units, exigien cada dia noves immolacions de juvenesa, i els soldats, com guardes de víctimes inconscients, eren portats als sacrifici per la pàtria gran o per mesquineses egoistes i criminals d'una política anihiladora, vertader moloc d'un Estat incapaç i desnerit. Un general va fer un sermó als soldats en paraules forasteres que els soldats no entenien ni escoltaven"*.

Salvador Galmés cruelment envia Belluguins, no a Cuba, més pròxima, sinó a Filipines, on morirà de les febres, de disenteria, i a Angelina dins la llunyania eterna d'un convent de clausura on morirà per la pèrdua de salut. Però Galmés cruelment els fa morir d'enyor, estimant-se en la distància. No hi pot haver més dolor. Ni dolor més bellament descrit.

Galmés escriu del dolor i això el fa immensament gran, a diferència d'aquells poetes que parlen de l'admiració pel paisatge on tanmateix no hi ha dolor. I ho escriu dins les festes, que és l'àmbit de la sedació d'aquest dolor que vulguem o no ens envolta sempre, amb els nostres fracassos i frustracions de cada dia de les nostres vides. Reconèixer-ho no ens fa més infeliços, ans el contrari ens acosta molt més a la satisfacció personal, no a la vanitat, no a la supèrbia, només a la satisfacció intel·ligent, a la saviesa del món i al coneixement de nosaltres mateixos. Potser sí, minoritzats dins el comportament del món actual, però això crec que ha passat en totes les èpoques i per tant no ens ha de preocupar en excés. Vull dir amb això que Galmés, malgrat que parli d'un món rural i desaparegut pel progrés, és un escriptor actual (sí, ha canviat la producció econòmica, el vestir, les relacions socials però no les passions humanes i el gaudi i el sofriment que elles desprenen). I la seducció de la seva obra ens seguirà emocionant pels segles dels segles, naturalment mentre segueixi viva aquesta llengua catalana, que la majoria de mallorquins ens encaparrotam a mantenir plena, i que ell estimà amb passió, i que si llegiu el dietari del viatge a Lourdes, en que Galmés se'n dur una cinquantena de llorencins, quan es troba al santuari, amb el catalans que arriben amb la senyera, els diu "els nostres compatriotes".

3.

Vull agrair a Pere Santandreu el suport que va donar, des d'un primer moment, al projecte amb absolut entusiasme i les seves sempre estimulants crítiques i elogis. A l'equip tècnic de Sa Màniga, Sebastià i Joan, per fer-ho encara més possible en cada una de les meves exigències tècniques. A la gent d'Esqueix Teatre per la seva implicació, tan ben conduïda per Nofre Neula i Toni Botó, i als nins i nines que venien a cada assaig com si fos una aventura. A Tomàs Martínez per voler-hi fer pinya. I per descomptat vull donar les gràcies a Damià Muñoz que va entendre el projecte des del primer moment i ,que sense ell, no haguéssim arribat on vàrem arribar. Ell fou l'ànima invisible, amb una banda de música local, autèntic exemple de disciplina espartana, miratge per a tots el qui participàvem al projecte; disciplina absolutament necessària per marcar-nos reptes que ens faran sentir orgullosos de nosaltres. Gràcies també a les persones que sempre em varen mostrar total confiança amb el projecte gegantí de moure prop de 80 persones a l'escenari. Gràcies Tomeu Mestre, Eugènia, Malén. I agrair finalment a Joana Domenge, que va implicar tot el grup de sonadors i sobreposats de sant Joan Pelós. El meu agraïment per a totes les persones que varen participar en l'espectacle i les que des l'Ajuntament de Sant Llorenç des Cardassar, des del seu compromís amb la cultura, ho feren possible.

Joan Gomila i Gaià
Febrer 2017

L'estrena de *FLOR DE CARD*, de Salvador Galmés, en la versió dramàtica i direcció de Joan Gomila, va tenir lloc a l'Auditori sa Màniga de Cala Millor el 20 de setembre de 2013. La publicació d'aquest llibre s'emmarca dins el "Programa Municipal Salvador Galmés i Sanxo 2016-2017".

Dramatúrgia, responsable de Producció i Direcció: Joan Gomila

Vestuari: Antònia Fuster. Amb la col·laboració del Teatre Principal de Palma

Repartiment: Renata Franko (*Angelina Trebolina*); Antònia Rosselló Lliteras (*Guidons*); Biel Nadal Servera (*Jaume Belluguins*); Toni Adrover Soler (*Val-déu*); Oriol Santamaria Jareño (*Bisco*); Tomàs Martínez Miró (*narrador/Salvador Galmés*); Nofre Jaume Alemany (*Bugadera 1*); Catalina Amer Galmés (*Bugadera 2*); Maria Magdalena Sagrera Cerdà (*Bugadera 3*); Antònia Planisi Mesquida (*Bugadera 4*); Bàrbara Jaume Jaume (*Bugadera 5*); Isabel Galmés Riera (*Bugadera 6*); Catalina Maria Santandreu Bauçà (*Bugadera 7*); Jaume Ferrer Sureda (*Jai Rosset*); Antoni Soler Ballester (*dimoni/ nin des molí*); Antoni Gomila Bauçà (*Lau Mendingo*); Gabriel Nicolau Carrió (*sant Joan Pelut/ Home 3*); Catalina Sureda Salas (*Bet Fustera*); Jesús Martínez Muñoz (*municipal*); Jaume Pou Salas (*Home 1*); Joan Bauçà Genovart (*Home 2*); Tomeu Lluï Mestre (*el sen Nofre*); Miquel Galmés Jaume (*rector*); Ivan Antich Montero (*dimoni/ general*). *Nins i nines:* Núria Mas Soler; Biel Pascual Roig; Sílvia Galmés Perelló, Mateu Joan Llinàs Morey; Júlia Sànchez Sagrera; Jaume Nicolau Llodrà; Llorenç Nicolau Llodrà

Amb la participació de Maria Bel Riera Pasqual

Colla de xeremiers: Rodrigo Tenorio Márquez i Laura Bibiloni Sans

Sonadors i balladors de sant Joan Pelut: Isabel Sastre Galmés; Carolina Parejo Muñoz; Marc Parejo Muñoz; Maribel Muñoz López; Àngela Brunet Umbert, Aina Mestre Llevana, Guillem Mestre Llevana; Aina Tomàs Femenias; Martina Caimari Fernàndez; Francina Soler Sastre; Joan Llinàs Riera i Joana Domenge Mesquida

Banda de música de Sant Llorenç. Direcció: Damià Muñoz Barceló. **Clarinet:** Magdalena Pascual Sansó; Maria Eugènia Jaume Esteva; Isabel Sastre Galmés; Catalina Miquel Carrió; Jesús Fariñas Fariñas; Maria Magdalena Dalmau Vives; Lara Caldentey Febrer; Alba Sancho Caldentey; Mireia Mestre Cañas; Catalina Dalmau Vives; Antònia Sureda Llinàs; Alícia Oliver Garrido. **Flautes:** Josefina Cañas Vidal; Aina Sureda Galmés; Júlia Jin Fullana Brunet; Margalida Sansó Sànchez; Maria Mercè Gomila Sànchez; Maia Galmés Fewer. **Saxofons:** Joan Adrià Pascual Febrer; Catalina Victòria Riera Sureda; Jordi Jaume Esteva; Bartomeu Mestre Adrover. **Fiscorn:** Gabriel Riera Cabrer. **Trompetes:** Vicenç San Cristóbal Muñoz; Cristian Guinaldo Nicolás; Tomeu Mestre Cañas. **Percussió:** Joan Llorer Terrassa; Rosa Zamorano Pacios; Lídia Sureda Galmés; Maria Sansó Sànchez. **Trombó:** Miquel Andreu Santandreu. **Tuba:** Joan Fuster Sancho

Il·luminació i so: Sebastià Roig Barceló; Joan Santandreu Simonet (equip tècnic de sa Màniga)

Producció: Auditori sa Màniga-Ajuntament de Sant Llorenç. Amb el suport del Consell de Mallorca

FLOR DE CARD

Personatges

Personatges narradors de la història:

Salvador Galmés, és el qui parla de l'època, el paisatge, les maneres de viure.

Bugadera 1

Bugadera 2

Bugadera 3

Bugadera 4

Bugadera 5. Les bugaderes xerren de les coses quotidianes, el xafardeig, els enamorats

Joves:

Angelina Trebolina. Enamorada de Jaume

Jaume Belluguins. Enamorat d'Angelina

Bisco

Val-déu. Enamorat de Margalida

Margalida Guidons. Enamorada de Val-déu

Gent del Poble:

Jai Rosset. Home desagradable i violent

Nin des Molí. Home un tant atractiu i ric

Lau Mendingo. Beneit del poble

Bet Fustera. Dona major

Saig Municipal

Home 1. Marit de la bugadera 1

Home 2

El sen Nofre. Pare d'en Jaume Belluguins

Home 3. Al tren

Rector

Escolanet

General

Soldats

Venedor d'avellanes

Balladors, sonadors i sobreposats de sant Joan Pelut

Xeremiers

Nins i nines

Banda de Música

Espai escènic

Un tul separa l'escenari entre el fons i el prosceni. Quan la il·luminació és frontal, l'escena es desenvolupa a prosceni i al tul es projecten dibuixos del poble, lloc on passen les escenes o època de l'any en què es desenvolupa l'escena. Darrere aquest tul hi ha la banda de música, quan il·luminam convenientment l'espai se'ns apareix agafant tot el protagonisme. La resta de l'espai està despullat de cametes, convenientment il·luminat. De la pinta del teatre baixaran els elements d'utilleria i escenografia que ens ajudaran a la localització de les accions. Al terra de davant, un fil de picadís escampat per l'escenari.

Nota

Les escenes estan construïdes al servei de l'escenificació i al seu ordenament per temàtiques o per entrada dels intèrprets a escena; entre parèntesi hi ha els capítols de la novel·la de Galmés. Per a la present edició hem escollit, a partir del llenguatge de Galmés, el llenguatge estàndard literari, però per a les seves futures representacions s'ha de fer (excepte amb la figura de Salvador Galmés que parla en literari), tal com ho representarem amb l'article salat, proper al llenguatge col·loquial, vast, riquíssim; i des de la indubtable unitat de la llengua catalana.

1. PRESENTACIÓ

*A teló es projecta: **Flor de Card***

Preludi de la banda

Escenari fosc, lloc inconcret

VEUS DEL POBLE: (amb fanalets) Jaume, Jaume..., Angelina, Angelina, Angelina. Jaume..., Angelina..., Angelina..., Jaume..

SALVADOR: En el Llevant de Mallorca, dins una vall ignorada i monòtona, hi ha un cardassar. Allà hi he collida la flor que avui vos present. És humil, incolora i inodora, rasposa i rodejada d'espines. No dóna gran cosa més l'agre de la terra! Però *pentura* dins son sin eixut i pobre s'hi és congriada qualche llavoreta – menja predilecte de les cadernereres- i vet-aquí el motiu d'haver-me imposat el treball de collir-la i presentar-vos-la. Si no la refusau, sobretot si proporciona una mica de satisfacció a la vostra fam de bellesa i d'ideal, el treball no serà estat debades i ja se dóna per ben pagat.

VEUS DEL POBLE: Jaume! Jaume! Angelina! Angelina! Angelina! Jaume! Angelina!
Angelina! Jaume!

Fi del preludi de la banda

2. ENTORN A LA DIADA DE SANT JAUME (I. NINADES / II. EN RAUJA)

*Es projecta: **Sant Llorenç des Cardassar 1891***

*Les bugaderes entren per totes les portes possible del teatre. L'escenari representa el
Pou Vell*

BUGADERA 1: Que no sabeu qui és que també festeja?

BUGADERA 2: I tu diràs!

BUGADERA 3: I tu que ho saps tot, conta!

BUGADERA 4: Ja me tens amb s'endarrer!

BUGADERA 5: Jo també ho vull sebre.

BUGADERA 1: Idò ja podeu deixar sa bugada.

BUGADERA 2: Sí que és gros.

BUGADERA 4: Ja no puc estar més. Digues!

BUGADERA 5: Qui és que també festeja?

BUGADERA 1: Sa Trebolina! Amb en Belluguins!

BUGADERA 4: N'Angelina?

BUGADERA 1: Amb en Jaumet Belluguins!

BUGADERA 2: Ho devien dur ben amagat.

BUGADERA 3: Pes poble no en sabíem cap notícia.

BUGADERA 4: D'aquest estol des boiets, que es passegen pel poble, sempre he pensat
que són els de més coneixement, perquè els altres...

BUGADERA 2: Els altres! Ui els altres!

BUGADERA 5: No els han pogut posar millor nom: dimonis boiets!

BUGADERA 1: I què vols, en aquesta edat!

BUGADERA 3: Massa raó té ella, que són bons al·lots però massa joves.

BUGADERA 4: Amb tot s'ha de dir que ja li han posat el nom d'en Belluguins perquè per tot se fica!

BUGADERA 2: Un manat de nirvis...

BUGADERA 3: I què voleu, en aquesta edat?

BUGADERA 1: Tota la tropa fa el diumenge per aquí.

BUGADERA 5: I on han d'anar, si no?

BUGADERA 2: Vénen a festejar al Pou?

BUGADERA 3: Estan com a reis, a la fresca, on vols que vagin amb aquest sol d'estiu?

BUGADERA 2: A robar la fruita dels altres, van!

BUGADERA 3: Jesús! No ho agafis tant malament, "robatòrum per menjatòrum no és pecatòrum"!

BUGADERA 4: No queda albercoquer amb fesomia!

BUGADERA 2 : Ni fruita per a un remei! Ni arbre condret! Ni figuera de moro amb fesomia de persona! Sobretot les figueres de moro, romanen trinxetejades, capolades, tallucades; i tot...per fer perdre el rovell als ganivets.

BUGADERA 1: Ho fan per entretenir les al·lotes i fan proeses davant elles. Que potser ja no te'n recordes del que feien els joves per nosaltres?

BUGADERA 3: I què han de fer?

BUGADERA 4: Que es rentin els peus.

BUGADERA 5: Si van descalços tot el sant dia.

BUGADERA 3: I si no tenen espadenyas!

BUGADERA 4: Flastomen que fan por. Bon Jesuset, quin *estropici!*

BUGADERA 5: Flastomen!

BUGADERA 4: S'escupen!

BUGADERA 2: S'encalcn i s'empenyen!

BUGADERA 3: I festegen ses al·lotes.

BUGADERA 1: Com feien es nostres homes!

BUGADERA 4: Però ho feien d'una altra manera.

BUGADERA 3: Passen tota l'estona jugant doblers al joc del canonet.

BUGADERA 2: I com es barallen! Comencen la brega pegant-se una pinya perhom!

BUGADERA 5: S'abraonen i esperonegen fins que rodolen per en terra; s'hi acaramullen els altres formant garbera.

BUGADERA 1: I res pus! Al cap d'una estona es desfan senzillament. Naturalment, amb qualque esgarrinxada i mica de cop blau. Res pus! Com feien els nostres homes!

BUGADERA 4: Però ho feien d'una altra manera!

BUGADERA 2: Tot s'ha dir que els joves, al costat de les al·lotes, semblen homeniqueus.

BUGADERA 3: Les al·lotes sempre es desenvolupen més que els al·lots.

BUGADERA 1: Però semblen setmesons esvortats. Sobretot devora n'Angelina, que ho és guapa i curra!

BUGADERA 3: Però a veure, conta'ns més coses d'aquest festeig.

BUGADERA 1: Arriben elles a cercar aigua. És l'excusa perquè al Pou Vell hi vagin ells...Tots festegen. Si qualcun no s'hi arrisca, els altres li senyalen al·lota, s'embromen i...ja en té! Però moltes vegades són amors platòniques, però ja n'hi ha prou! El mateix els passa a elles. Hi ha mascles que bravegen d'haver-ne festejades tres o quatre, es basten a mirar-se, hi pensen una setmana i ja les han festejades!

BUGADERA 2: Bé, però això d'en Jaumet i n'Angelina, quan va començar?

BUGADERA 1: Idò, tot va començar la diada de Sant Jaume.

3.

Entrada de la banda de música, música de cercavila.

Les bugaderes fan cas als músics, entrada de la gent del poble i els boiets. Sortint de la multitud en Jaume i n'Angelina, que duen un brots d'alfabeguera a la boca.

De lluny se sent la cercavila

ANGELINA: Molts d'anys, Jaume!

JAUME: Amén, Angelina! Vols que t'ajudi?

ANGELINA: Jo mateixa la trauré, l'aigua. Que encara bateu?

JAUME: Despús-ahir férem ses acaballes. I vosaltres?

ANGELINA: Nosaltres? Som pobres, la nostra barquera és d'espigolalles.

JAUME: Em sap greu...jo...jo...jo...jo....jo.

ANGELINA: Parla, home, que pareix que contemples l'amor de les tres taronges!

JAUME: Què vols que et digui?

ANGELINA: Què vull que em diguis? Digues el que vulguis, m'agrada escoltar-te!

JAUME: Quin temps fa que no has vist en Bisco?

ANGELINA: En Bisco! No m'agrada. No me'n parlis. Per què ho dius?

JAUME: Per res!

ANGELINA: Per qualque cosa ho dius?

JAUME: Li agradaria festejar-te.

ANGELINA: Idò no és del meu gust. Jaume, què ja te'n vas?

JAUME: Sí.

ANGELINA: Idò ens veurem més tard.

JAUME: Tens pressa?

ANGELINA: Oh, no. No fris gens ni mica! Però, com que pareixes un ensensat!

JAUMET: No endevines de què passaria gust?

ANGELINA: Qui sap!

JAUMET: D'aidar-te a dur la gerra ansa per ansa!

ANGELINA: No costa gaire, home.

JAUME: De què frisses? Vols que et digui una cosa? Tota la setmana pens en tu...Ja fa dos vespres que et somniï.

ANGELINA: Jo també he pensat en tu! I t'he somiat tres o quatre vegades...

JAUME: Dignes Angelina?

ANGELINA: No res, la festa torna (*Es tornen sentir sorolls de festa*)

JAUME: I tu tornaràs al pou.

ANGELINA: Sí. I tu? (*començant a caminar amb la gerra ansa per ansa*)

JAUME: Jo també!

Els joves s'han de separar

JAUME: Adéu!

ANGELINA: A reveure! Adéu, només ho diuen als morts.

JAUME: Em vols donar el teu brot d'alfabeguera?

ANGELINA: I tu em vols donar el teu?

Els joves es separen i la Banda de Música entra amb força per l'escenari i, darrere, la gent del poble. Tanca la comitiva un xanquer amb unes banderoles que tira caramels als nins, que els repleguen.

SALVADOR GALMÉS: N'Angelina era romasa com a insensible quan rebé el brot d'alfàbrega de mans d'en Belluguins, però tot d'una que li girà l'esquena, el besa frenèticament, partint de pressa cap a ca seva. Deixà la gerra en el gerrer i s'aficà dins la suau foscor de sa cambra. Besà de bell nou el brot d'alfàbrega rebut de l'estimat i el se posà a la boca. Després estotjà el brotet mustii, i es perdé dins fantasies de somni. El poble dormia; son cor vetllava, mullat de delícies.

Frase d'un clarinet

FOSC

4.

L'escenari representa el Pou Vell.

En una part del Pou Vell el grup de bugaderes, a l'altra el grup de boiets. Aquests dos grups actuen fora d'un espai temps coincident.

BUGADERA 1: Vos dic que se'n parlarà, d'aquest festeig!

BUGADERA 2: Conta coses! Què més saps?

BUGADERA 3: I Jesús que sap ella! Que no veis que són al·lots i només juguen!

BUGADERA 4: Jugar...Ja n'hi ha de jocs!

BUGADERA 5: I amb aquesta calor!

BUGADERA 1: N'Angelina es mira en Jaume, el mig-riu, li adreça mots de simpatia....

BUGADERA 2: I ell?

BUGADERA 3: Res; ell no fa res.

BUGADERA 4: Ah clar, com que en Jaume és beneït no li fa menció!

BUGADERA 5: Això sí que no m'ho crec.

BUGADERA 1: Ell, ell els hi agraeix ara, amb una xecalina, ara amb una paraula...Ara, amb una valentia.

JAUME: Al·lots, anem a robar els albercocs al Rosset Baió!

GUIDONS: Ni ho provàssiu! És més maleït que la pesta.

JAUME: Tu què hi dius, Bisco?

BISCO: Arriscau-vos vosaltres!

JAUME: No sou homes si no veniu!

VAL-DÉU: Diuen que té una escopeta preparada.

JAUME: Au Bisco, tu que ets un home!

VAL-DÉU: Ves sí que hi hem d'anar, Bisco, ja ho crec!

BISCO: Que em deixeu fer! No estic per dos albercocs!

ANGELINA: No sigueu porucs i veniu amb un parell d'albercocs per a les al·lotes. Com ho hem de fer, Jaume?

JAUME: Escoltau el meu pla...

BISCO: Ara tots a darrere en Belluguins. Semblau beneits! I tu Angelina, és amb els homes en qui t'has de fixar. (*En Belluguins i en Bisco s'agafen de la pitera*)

ANGELINA: Jo em fixaré en qui vull!

BISCO: Beneits! Me'n vaig a ca meva!

VAL-DÉU: Anem-hi tu i jo, Jaume!

BUGADERA 1: Hi hagués pogut haver un bon desastre. Els joves anaren a robar els albercocs d'en Rosset Baió, que té una escopeta carregada amb cabotes de clau i ferro, i grumallons de sal. *Idò* li feren un home de *bulto*, que havia fet n'Angelina, carregat de pedres i el posaren damunt l'albercoquer...I fins que ho va afinar.

El Jai Rosset compareix amb l'escopeta.

BUGADERA 1: Bon dia Rosset; que vas a guardar els albercocs?

JAI ROSSET: Bon dia a tothom!

BUGADERES: Bon dia!

BUGADERA 3: On vas amb aquesta escopeta?

BUGADERA 2: Deu voler agafar qualche conill!

JAI ROSSET: Me'n vaig a l'hort a guardar els albercocs.

BUGADERA 4: Amb aquest sol?

JAI ROSSET: No me'n pisparan ni un! I a qui ho provi li fotré una escopetada que l'hi deixaré!

BUGADERA 1: Et tancaran, home!

JAI ROSSAT: M'he és igual. Re-mil·llamps! Què veig! És un home! És un home! Cara de pocavergonya! I bell de dia. Què vos deia jo? Què vos deia?

El Jai Rosset va cap allà apuntant amb l'escopeta i disparant.

JAI ROSSET: J'ha l'he abatut! L'he abatut!

BUGADERA 1: El *bulto* va caure en terra, "Ja l'he abatut, ja l'he abatut" cridava. I partí cap a ca seva. Els boiets rigueren a esclafir. S'atapiren d'albercocs, s'ompliren les butxaques, i altres malifetes a la finca. El Jai Rosset va congriar malaltia quinze dies.

BUGADERA 2: Coses de joves.

BUGADERA 3. Tanta sort que no hi va haver un denou.

BUGADERA 4: A mi m'hagués agradat veure la cara del Rosset Baió entrant a l'hort.

BUGADERA 1: Els joves se'n penediren. En Belluguins els ho va dir: "El que férem va estar mal fet".

Surten els nins cridant: Jaume!....Angelina!....Juguen amb un cercols de ferro com si fessin carreres.

NIN 1: Voleu que vos ensenyi una cançó?

NINA 1: Quina?

NIN 1: En Lau Mendingo
 Va caure des sostre
 I se va fer un trenc
 Com una llagosta!

La canten i surten jugant amb el cercols de l'escenari

5. (III. CRISI / IV. BONANÇA)

Banda de Música acompanyant la narració

SALVADOR GALMÉS: En Val-Déu, el cabdill dels Boiets, amo de la secció de finances, armà joc de canonet. Era ell qui resolva equitativament les canades dubtoses i qüestionables que provocaven una mica de maror, però si era precís sancionava les resolucions amb una pinya somerina. Era el recurs suprem, l'argument decisiu, encara que poc freqüent, i constituïa l'especialitat de son autor. Llavors la calma se restablia entre protestes ofegades de respecte forçós i d'impotència.

La resta de la quadrilla estava emprada en sos quefers d'habitud, les manifestacions dels quals s'endrecaven totes a un fi únic, a un ideal comú, consistent en esser homes, o almanco, en aparentar-ho. Una manifestació feta malbé per un orgull i egoisme desmanyotats, per una llastimosa ridícula manifestada amb grolleries de transició. Què hi farem? És aquesta, al cap i a la fi, una llei natural que integra un tot harmònic, el més meravellós de tot l'Univers, la reverberació més perfecte de la Divinitat: la vida humana. Qui no tornaria a aquells temps, malgrat tots els seus emperons.

Les al·lotes s'acosten al Pou. N'Angelina queda un poc lluny

BISCO: *(A Val-Déu)* Ara veuràs com riurem!

VAL-DÉU: Què faràs?

BISCO: Calla i mira; que ho ets de beneit, Val-Déu! *(Puja damunt el Pou)*

BELLUGUINS: *(Apartant-se)* Què fas?

BISCO: Al·lotetes, que no heu vist en Belluguins?

GUIDONS: És ben vistable, Bisco.

BISCO: Sí, però és que avui no és com els altres dies.

GUIDONS: I això, Bisco?

BISCO: Tu, què en penses? Des del dia del seu sant que ha canviat de fesomia!

GUIDONS: Que potser no li donares els molts d'anys?

BISCO: No ho deia per això *(Amb més agressivitat)*

GUIDONS: *Idò*, Bisco?

BISCO: *Idò* perquè s'ha tornat un animal!

JAUME BELLUGUINS: *(Iros)* L'animal ho seràs tu!

BISCO: *(A Angelina)* Suara he vist que menjava alfals, o no, potser era alfabeguera. No ho puc fer cert què era.

Angelina i Belluguins ofesos

VAL-DÉU: Venga, Jaume, contesta-li! *(Amb les mans li fa una xicotina)*

JAUME BELLUGUINS: Deixa'm, Val-Déu. *En Bellugins li pega una manotada a la cara.*

BISCO: Au, Val-Déu, que no la hi tornaràs?

GUIDONS: Puput, Mussol...un canta a la nit i l'altre amb el sol! (*A Bisco i Val-Déu*)

Bisco es posa dos dits dins la boca i banyats de saliva els posa a l'orella d'en Belluguins.

BISCO: Té, fillet meu!

JAUME: En aquesta la me'n pagues! (*Li pega un empenta i s'afua a en Bisco i aquest li pega una puntada de peu a la panxa*)

BISCO: El reietó vol brega!

En Belluguins adolorit es posa una mà al ventre. N'Angelina s'afua a en Bisco, que li pega galtada i empenta, i el tira dins l'abeurador . Després, es refugia amb en Belluguins

ANGELINA: (*a Bisco*) Pollós!

BISCO: Què t'has pensat! (*Pensant a tornar-li la galtada*)

VAL-DÉU: Gonella! (*Agafant-li la mà i forcejant amb en Bisco*) Bisco: vaja unes mormes que ensivella n'Angelina Trebolina. Vatua el món, Bisco! Escolta'm bé: si no fos perquè perquè, encara t'ompliria sa cara de dits. I ara fuig, no et vull veure més per aquí!

En Bisco fuig del grup.

BUGADERA 3: Bones tardes. Què, passam el dia de la festa? He vingut a cercar aigua, que el meu home ha acabat la sesta i ha de poder beure un tassó d'aigua. O no?

GUIDONS: Passam una mica l'estona.

BUGADERA 3: Bé que feis! I aquest temps pareix que es desbarata.

GUIDONS: Just que amenaci ploure!

VAL-DÉU: Au, tothom a ca seva. No crec que el vegem gaire més per aquí, a es Bisco.

Tronada i pluja. Jocs de llums

6.

Banda de Música

Salvador Galmés al centre de l'escenari, Angelina i Jaume Belluguins a cada extrem de prosceni. Ambdós al micròfon amb el so a reverberació com si reproduïssin un somni.

SALVADOR GALMÉS: Es Bisco no gosà conferir pus pel Pou Vell després d'aquella topada ignominiosa i anà a sumar-se a una de les colles de fadrinetxos qui passaven els diumenges dins la taverna. N'Angelina, a partir d'aquell dia, se trobava en un estat on la nina era absorbida per la dona. La festejada amb en Belluguins. L'investida que pegà a en Bisco, la força misteriosa de l'amor, el bull poderós de l'organisme, operaren una tal metamorfosi, i voluntàriament, se retragué de la quadrilla. Els dos enamorats se veien cada dia al Pou Vell, entrada de fosca. Algunes vegades el trull de la gent no els permetia la conversa, de totes maneres se veien, s'esguardaven en silenci, se sentien a prop un de l'altre...i ja se donaven per satisfets. Els diumenges també se veien i conversaven.

El dia de la festa major, mesclats dins el trull que les feia passar desapercebuts. Ell l'acompanyà a les corregudes, la convidà, l'horabaixa, a prendre "aigua amb neu", li comprà avellanes, i ella ho acceptà tot amb íntima complaença. En el ball, en Jaume va estar devora ella, ran d'ella.

I passà aquella estiuada! En el començament de la tardor ella se n'anà al figueral. Enyorances i tortures!

JAUME BELLUGUINS: Angelina, patesc. Jo no et sé imaginar més que els vespres, acabada la tasca, a la fosca claror de la llum de cruia, davall el sequer, enmig de la bulla del ball que incita la passió amorosa dels fadrins rondinaires. Digue'm que no m'oblidaràs! Digue'm que no n'escoltaràs un altre!

ANGELINA: Jo, mirar-ne un altre? Jo, escoltar-ne un altre? Jo t'enyor Jaume, i sempre, sempre seguit pens en tu. La collita ja és plena i si va així, dins poc temps, per ventura en dues setmanes o tres, ja tornarem del figueral.

JAUME BELLUGUINS: Angelina, només tu transformes la malenconia de la tardor en un esclat de la primavera. Veig llum on les vinyes, ja vermades perden les fulles, i em sembla que arribi Pasqua baldament les figueres perdin les fulles.

SALVADOR GALMÉS: A la tardor els amants es retrobaren. Arribà l'hivern glaçat de fredorades, dins el perllongament de les nits fredes, dormits llurs cossos, despertes llurs imaginacions, els dos joves trenaven il·lusions, follies de ventura, somnis, il·lusions!

Devers els darrers dies en Jaume sentí trasmudances misterioses, corrupcions d'un ésser qui s'esvaïa: un nin...i naixia una existència nova: un home. La seva veu se descompongué refent-se en una timbració potent, sos músculs se

forjaren, sa cara se convertí en poderosa barba. Aleshores tenia setze anys; n'Angelina, un manco. La primavera tombava cap a la maduresa, els sembrats groguejaven, els arbres esclataven ufans, l'aucellada estava enfebrada, el sol galant i amatent. L'idil·li dels enamorats se revivà més intens, amb més plenitud, més lluminós. Solament tenia un fons de boira: festejaven d'amagat.

7. EL SEGON ANY (V. QUART CREIXENT. DISSABTE DE SANT JOAN)

Projecció: Un any després...dissabte de Sant Joan

L'idil·li entre els joves es reviva més intens. Es retroben íntimament.

JAUME: Estic cansat, Angelina.

ANGELINA: Cansat de què?

JAUME: De festejar d'amagat! De no poder dir que tu ets la meva estimada i que els fadrins del poble no et vegin com una al·lota que ja té home.

ANGELINA: Jaume, tu saps que jo no faig res per obrir sospites.

JAUME: Des de fa un mes i mig que fas feina per en Nins des Molí.

ANGELINA: I què vols dir, amb això? Què et penses que hi vaig a fer? Que no veus com duc les mans, com tenc l'esquena de cruixida d'anar a arrabassar faves. Jaume, que no veus que és un vell devora meu!

JAUME: Em fa mala sang!

ANGELINA: Per què?

JAUME: Que no saps que diuen d'ell? No ho saps? Ell sempre tant ben posat, forçarrut i carregat de doblers i quarterades. No ho saps què diu el poble d'ell?

ANGELINA: Ai Jaume...no, no ho sé!

JAUME: Fa temps enrere s'havia aprofitat d'una al·lota de la teva edat, i li havia fet un fill. Angelina, un fill! I saps més coses...Que l'havia rebutjat i ja tens el mort!

ANGELINA: En pots estar ben tranquil. Jo just m'he llogat per la feina. Et creus que m'enlluerna en Nin? Què et penses, Jaume, que no endevin els teus pensaments? Jo també vull que deixem de veure'ns d'amagat. No pateixis.

8.

Dissabte de Sant Joan. Fogueró. A l'entorn del fogueró es reuneix la gent. Ball de Sant Joan Pelós

SALVADOR GALMÉS: El dissabte de Sant Joan a vespre, en els quatre cantons del carrer de les Roques, formats per l'encreuament amb el carrer de la Mar, l'al·loteia de tot el barri hi havia aplegats dos munts de combustible: un de borres i un de socots: troncs secs de figuera de moro. Abans d'acabar Completes, cuitors i frissosos calaren foc a una engospa de borres en el centre del quadrat. Una flamarada trullosa i vacil·lant embolcada de fumassa torbà la tranquil·litat de les tenebres. Els al·lots botaven; les nines afegien borres i posaven socots.

LAU MENDINGO: Au, al·lots, fugiu d'aquí, que no espenyeu el fogueró.

MUNICIPAL: Lau, ets bo tu per posar ordre!

LAU MENDINGO: Ves si som bo per posar ordre, perquè jo, ho diré o no ho diré: som l'amo del fogueró.

MUNICIPAL: I aquesta gerra que dus? Què l'has de fer?

LAU MENDINGO: Què l'he de fer? Què l'he de fer? No deu ser alou vostre!

MUNICIPAL: Ni d'un bon tros!

LAU MENDINGO: M'hi he de seure damunt!

MUNICIPAL: Damunt la gerra?

LAU MENDINGO: O hi seuré o no hi seuré!

Arriben una bugadera acompanyada pel seu home, que fuma en pipa.

HOME 1: Bon vespre tengueu tots!

LAU MENDINGO: O ho serà o no ho serà bon vespre.

BUGADERA 1 : I per què no ho ha de ser, Mendingo?

LAU MENDINGO: Els putes al·lots!

HOME 1: Deixau-los anar!

LAU MENDINGO: O els deixaré anar o no els deixaré.

BUGADERA 1: Seu. *(Al seu home)* He duit el tibulet.

HOME 1: I jo em pensava que l'havies duit per tu!

BUGADERA 1: No fa res! Hi pots seure. *(Als altres)* El meu home va cansat, però volia venir a la festa.

HOME 2: Jo he duit aquesta saca per jeure un poc perquè tenc l'esquena baldada de segar.

Entren les amigues de n'Angelina

LAU MENDINGO: Amples! Amples! Feis lloc a aqueixes reines!

Les amigues es posen enmig, en haver donat bon vespre i salutacions

LAU MENDINGO: Amples! Vos ho he dit o no vos ho he dit? Amples! Dic. Amples! Amples!

COR DE NINS I NINES:

En Colau Mendingo
Va caure des sostre,
I es va fer un trenc
Com una llagosta

En Lau amb la canya els pitja al darrere i fugen.

LAU MENDINGO: Bé i què? I què? O hi vaig caure...o no hi vaig caure, del sostre! Bé i què?

HOME 1: Deixau-los fer, Lau: qui amb al·lots es colga compixat s'aixeca!

LAU MENDINGO: Ben mirat teniu raó. O en teniu o no en teniu!

GUIDONS: Lau, et vols comprometre a fer la festejada amb jo anit?

LAU MENDINGO: Et dic que sí o que no? *Idò* dic que sí!

ANGELINA: I jo, Lau? Si no festeges amb jo em faràs ben fellona.

LAU MENDINGO: Bé, *idò*! Festejaré amb totes dues, una a cada banda.

HOME 2: Ben dit!

ANGELINA: *Idò* espera'ns, anirem a dur cadires!

LAU MENDINGO: No en dugueu per a mi, que ja en tenc...i o en tenc...o no en tenc!

Surten les al·lotes. Entren el grup de joves amb en Jaume.

VAL-DÉU: Que ja vos n'anau?

GUIDONS: Anam a cercar cadires, ara tornam!

VAL-DÉU: A veure si és ver.

Entra na Bet Fustera

BET FUSTERA: *Bon vespre que Déu mos do!*

TOTS: Bon vespre, tia Bet!

BET FUSTERA: Que voleu cadires? Em puc anar a dur de ca meva!

HOME 2: Les al·lotes són a cercar-les, no patiu.

BET FUSTERA: Germanet del Senyor, quina fogatèria!

BUGADERA 1: I d'on deu venir això de fer foguerons, la nit de sant Joan, vós que ho sabeu tot, tia Bet?

BET FUSTERA: Re-capso! Jo no ho sé: però és una cosa ben redevella. Com jo era al·lota ho sentia contar a la padrina, al cel sia ella, i tots els difunts, que sempre n'havia vists en venir **l'estivalada** de sant Joan, i a la primavera de l'hivern el dissabte de santa Catalina. Llavors, en el parèixer, en feien més que ara perquè cada carrer tenia el seu, i es provaven a veure qui el faria més gros.

Els nins i nines tornen a entrar cantant, en Lau s'adorm.

Sant Joan Pelós
Va vestit de seda
Amb una candela
Agenollem-nos

LAU MENDINGO: Mirau això. M'agafa son!

Entra en Nin des Molí.

NIN DES MOLÍ: Bon vespre!

TOTS: Bon vespre!

NINS DES MOLÍ: I en Mendingo? Aquesta sí que és bona, ja li ha agafat la son.

HOME 2: Esta cansat d'encalçar al·lots.

BUGADERA 1: S'havia proposat de festejar dues al·lotes.

NIN DES MOLÍ: Dues?

HOME 1: Això ha dit!

Els nins posen una corda per davall de la gerra en què seu, adormit, en Lau.

NIN DES MOLÍ: És ben formosa la nit d'avui!

Els nins estiren la corda i en Lau cau.

LAU MENDINGO: Mal vos botassin els ulls dels llagrimers! Escuma del dimoni!

BET FUSTERA: Germanets del senyor!

En Lau surt encalçant els nins. En Nin agafa la cadira i s'asseu entre les dues al·lotes.

NIN DES MOLÍ: Bon vespre, Angelina! Que puc seure devora teu?

ANGELINA: Bon vespre!

NIN DES MOLÍ: *(Amb assetjament)* No m'has de fer lloc, Angelina?

ANGELINA: Si voleu el meu lloc? És buit. Jo aniré devora en Jaume. Oi, Jaume, que m'has fas una mica de lloc? *(Angelina se'n va a seure amb en Jaume)*

NIN DES MOLÍ: Veig que n'Angelina no vol seure a devora meu. I jo que venia per festejar-la...

JAUME: *Idò* ella pareix que vol estar al meu costat.

NIN DE MOLÍ: Com que veig que faig nosa, serà millor anar-me'n. *(En Nin surt)*

BUGADERA 1: Tia Bet, heu de dir a les al·lotes que pensin a posar les penyores davall el llit aquesta nit, si voleu saber com serà el jove que vos estimarà.

BET FUSTERA: Posaven tres faves davall el llit –una sencera, una cellada i una migpartida-. I el matí de Sant Joan, quan es despertava, amb la mà a les palpentes l'agafava i ja sabia com seria el seu home. Si la primera que agafava era la sencera tendria un marit ric, si l'agafava migpartida seria pobre, i si era cellada no seria ni una cosa ni l'altra.

BUGADERA 4: També deixaven a la serena tres carxofes, una per cada pretendent que agradàs. Aquella primera que floreix aquell serà l'espòs.

BUGADERA 2: Per saber quin ofici tindrà el teu home, has de deixar a la serena un ou romput a dins un plat amb aigua, i al matí es veuen les eines que farà servir per treballar.

BUGADERA 5: Si ho vols saber, es fa el migdia dins una cruia de llum amb trossos de plom dedins. Al migdia en punt hi tires la fusa dins la gibrella d'aigua i dius:

Sant Joan pelut,
Sant Joan pelat,
Feis sortir les eines
De l'enamorat

I surten d'una manera, la cosa més purificada.

HOME 2: I vosaltres hi creis, en aquestes coses? Mal em toc pesta!

Trull de tots els placers. Canvi de llum i transició

9. (VI. PLE)

Canvi de llum , transició a dia de Sant Joan. Un grup de sonadors. Udols de ca, miuladissa de moixos...La nit s'acaba i comença el dia de sant Joan

Banda de música

SALVADOR GALMÉS: Les oronelles també feien festa. Aquell dia feien llur primera eixida un parell de nierades, amb vol insegur i vacil·lant, tota l'oronellada de la vila, formant un sol esbart apilotat, les seguia oficiosament esbojarrada, en giscadissa sonora com una fuga musical passant i tornant passar, brunzentes, ubrigades de vida i llum per tots els carrers del poble, amb alegria femenina, festejant l'entrada de les novícies dins el gran món, dins les lluminors de les primícies de la vida. Just i fet persones!

JAUME: Que vols que t'acompanyi avui?

ANGELINA: Sí que ho vull!

JAUME: Angelina, jo t'estim molt...molt. Més que mil sous... Més que cent mil... Més d'un milió!

ANGELINA: Tu ja saps que jo també t'estim!

JAUME: Anit passada, com vaig veure es Nin, no m'haurien tret gota! Però amb l'esquenada que li pegares! Sobretot... T'hauria menjada! T'hauria acabada!...T'estim, Angelina, t'estim.

Entrant l'estol de nins i nines

NINS I NINES: Ja vénen els dimonis!

ANGELINA: Mirau, el Rosset Baió se'n va a guardar els albercocs.

JAUME: Deu tenir por que no els hi robin.

GUIDONS: Ja deu ser vell això de ballar Sant Joan! Eh tia Bet?

BET FUSTERA: Sí, re-capso! Com jo era al·lota sentia dir a la gent vella que des que tenien memòria sempre ho havien vist.

VAL-DÉU: *Idò*, sí que és antic!

BET FUSTERA: Que no sabeu per què el ballen?

VAL-DÉU: Per què?

BET FUSTERA: Perquè el sol, tal dia com avui, surt ballant d'alegria, si el mirau per un sedàs.

Entrada dels dimonis fent por a la gent. Entrada dels sonadors, Sant Joan Pelós i sobreposats

Ballada de Sant Joan Pelós

Entrada de la banda i processó de Sant Joan

10. (FESTES DE SANT LLORENÇ / VII. BELLUMES I OMBRES)

Penjada de paperins i de la bandera de Sant Llorenç. Repicada de campanes i trull de gent.

SALVADOR GALMÉS: Era el dia de Sant Llorenç , la festa major!

Entra una colla de xeremiers.

HOME 1: Anem a veure la correguda de les joies!

BUGADERA 1: I enguany fins i tot han vengut corredors de fora poble.

JAUME: Angelina, si guany la joia serà per a tu.

ANGELINA: Que tenguis sort!

Els corredors es preparen per a la correguda

MUNICIPAL: A la una, a les dues i a les tres: sus!

HOME 2: En Jaume ha partit davant i els treu un bon avantatge!

BUGADERA 3: Ja pugem cap en el cós.

Els corredors entren de bell nou a l'escenari; el municipal aguanta la canya amb les joies, on hi ha dos pollastres. En Jaume guanya. El municipal els dona les joies.

JAUME: Té, Angelina, aquest per a ca vostra!

ANGELINA: Gràcies, Jaume. I ara me n'hauré de dur el pollastre a ca meva!

GUIDONS: A no ser que et vulguis passejar per la festa...

VAL-DÉU: I l'altre pollastre, Jaume?

JAUME: Serà per fer un dinar demà amb vosaltres a la vorera de mar.

BET FUSTERA: És un bon corredor, aquest novii teu!

ANGELINA: Sí, que ho és!

JAUME: Anam a fer una volta?

ANGELINA: Anem!

JAUME: Anem fins a la plaça, per ventura ja han començat a pujar sa biga ensabonada.

VAL-DÉU: L'han posada de seixanta pams! No l'havien posada tan alta mai!

JAUME: Que no t'hi has d'enfilar?

VAL-DÉU: No tenc coratge! I tu?

JAUME: L'any que ve ens hi apuntarem!

VAL-DÉU: Fet.

DONA: Quina parella!

BET FUSTERA: Ella és just sa mare, al cel sia!

Entra el venedor d'avellanes

VENEDORA: Aaaaaaaaavellaneeeeeees! Aaaaaaaaavellaneeeeeees! Qui en vol compraaaaaaaar? Encaaaaaaara m'en queden! Aaaaaaaaavellaneeeeeees!

SALVADOR GALMÉS: La festa estava en el bull. L'aspre so de les xeremies escampava discordances d'alegria primitiva dins l'ambient: un ambient gras, heterogeni, formada per la cridòria dels venedors ambulants i avellaneres, la veu aguda del revetler encantant i lliurant les dotzenes, els sons del ball, l'embadaliment dels foravilers, les entremaliadures de la gent menuda, els remolins de la gent granada, purs espectadors d'una festa, de la que anys enrere eren protagonistes, l'aire pompós i aristòcrata de les pageses de masia; trepig, polsequina, baf, suor, mareig, peus torturats, sospirs, plors d'infant, rialles, desveri, rebumbori, quimeres; tot en una mescladissa de discordances harmòniques, amb remor d'eixam humà, com si sobre el poble s'hi entenguessen sostres de teles metàl·liques esqueixades per la pressió de l'alegria pagesa. Les festes majors! Una transpiració explosiva d'humors i batecs. Però són també agredolces emergències de records, soterrament de promeses, esvaïment d'esperances, desil·lusió, desengany, fum. Record amb pena una nina de dotze anys, el dia de la festa major, ben enllestida i xalesta, s'amarà d'alegries, fruï de satisfaccions somniades; i el vespre cansada esclafí amb plors. –*Què tens?* La nina no responia. –*Què tens?* Insistiren. Féu la terrible confessió: *la festa ja és passada* –i seguí sanglotant.

A un costat de la plaça

ANGELINA: Què tens, Jaume?

JAUME: Qui? Jo? Què he de tenir, nineta meva! Un gran plaer d'acompanyar-te.

ANGELINA: Si no tens confiança amb jo no m'ho diguis.

JAUME: Però dona, si no tenc res! Si devora teu, baldament tengués cosa, no me'n temeria!

Entra na Guidons i en Val-Déu.

GUIDONS: Que estau d'embabaiats!

JAUME: Qui no ho estaria!

ANGELINA: Que ja anau a *retiro*?

VAL-DÉU: La festa s'acaba. Serà cosa d'anar a dormir!

ANGELINA: Bona nit!

Surten

JAUME: Angelina, per què estàs trista?

ANGELINA: No ho sé; pareix que m'amagues alguna cosa. El cor m'anuncia llàgrimes i ja saps que el cor mai no és traïdor.

Entra na Bet Fustera

BET FUSTERA: Germanets del senyor! I ara! Què és això, Angelina?

ANGELINA: No res; pensava en ma mare.

Surt na Bet Fustera.

ANGELINA: Bona nit, Jaume.

JAUME: Mira, Angelina! Em sap greu haver-t'ho de dir. Ja saps que per estalviar-te una llàgrima consentiria que em fessen bocins, però.. és precis... Mon pare vol que me'n vaja a Ciutat a aprendre de fuster. Ja fa un any i mig que l'ajud a la fusteria, però mon pare vol que aprengui l'ofici ben après. I serà per bé de tots dos; si jo som fuster tu no hauràs d'anar a fer feina pel camp...

ANGELINA: Jo m'estimaria més que no hi anassis!

JAUME: Que no et fies de mi?

ANGELINA: Sí, però m'estimaria més que no hi anassis.

JAUME. Si depengués de mi, t'assegur que no me n'aniria.

ANGELINA: Quan tornaràs?

JAUME: No ho sé: tot d'una que vendran dues festes seguides.

ANGELINA: La que hi ha més a prop es Tots Sants.

SEN NOFRE: Hala, hala... a *dormer* falta gent!

JAUME: Ara vénc, mon pare.

ANGELINA: Què hi podem fer!? Pensa en jo!

JAUME: Hi pensaré! I tu?

ANGELINA: Ja ho crec!

JAUME: Bona nit, Angelina!

ANGELINA: Bona nit!

Banda de música

11. (VIII. ADÉU)

SALVADOR GALMÉS: N'Angelina surava dins una plenitud amorosa, just una esponja sospesa sobre el mar dins la immensitat mediterrània, amarada sempre d'amor, però subjecte a les vicissituds de la inconstància de les coses humanes. A voltes una bonança indolent, quasi fastidiosa, a voltes un rissament fresquívol ple de voluptats, maror de fondo, tempesta pura. I ella surava, surava sempre, amb inconsciències de juvenesa, dins anhels d'idealitat puríssima i necessitats d'assaciaments infinits!

L'amor d'en Belluguins l'omplia, però a voltes com si no l'assaciàs. Era com si mancàs densitat a un dels elements integrats de l'atmosfera passional que respirava. Però una festejada amb en Jaume matava aquelles cabòries, s'esvaien aquells començaments de desitjos i se restablí l'equilibri passional de l' enamorada. No obstant l'equilibri era més aparent que real, car en el fons s'allotjava un llevat d'enigmes desconeguts, hi restava la sembladura d'una llavor qui volia brullar...i tal volta brullaria dins un ambient propici, quan arribàs l'oportunitat.

Devers mitjan setembre la jove se n'anà en el figueral, tota gojosa perquè son pare li havia promès que en tornar li compraria la botonada; tota trista perquè s'allunyava de son estimat i s'acostava el moment de la temuda separació.

ANGELINA: Què hi ha de nou, Jaume?

JAUME: Venc a dir-te adéu. Mon pare, l'altre dia que era a Ciutat va fer tracte amb un mestre fuster, i avui hem rebut carta que si hi vull fer el mossatge a ca seva, hi vagi demà mateix; si no en prendrà un altre.

ANGELINA: I ton pare, què hi diu?

JAUME: Vol que me'n vaja tot d'una. Partiré demà dematí.

ANGELINA: Quan tornaràs?

JAUME: El més aviat que pugui, si pot ser abans de fer les matances millor.

ANGELINA: Pensaràs en mi?

JAUME: Sempre!

ANGELINA: M'ho promets?

JAUME: T'ho promet!

ANGELINA: I pregaràs per jo?

JAUME: I tu per mi? Adéu, Angelina!

ANGELINA: Adéu, Jaume!

SALVADOR GALMÉS: Un de l'altre s'allunyaren esmaperduts, dins un pensament de dolor.

12. (PARTIDA CAP A PALMA / IX. ENYORANÇA/ X. SEDATIUS)

Una estació. Jaume amb una maleta i fardell, el veim caminar. So del tren que parteix. La tristesa de l'anada, l'excitació de la partida. Gent.

SALVADOR GALMÉS: En Belluguins deixà la vila a trenc de dia, sense haver pogut aclucar els ulls. Havia de prendre el tren a la vila propera, que ja coneixia, escampada dins una planura baixa.

HOME 3: On vas jove?

JAUME: A Ciutat!

HOME 3: A veure qualche familiar?

JAUME: No, vaig a fer de mosset.

HOME 3: Vols aprendre un ofici?

JAUME: Sí, de fuster!

HOME 3: Com que pareix que estiguis trist!

JAUME: Ara pensava...

HOME 3: En qui pensaves? Que potser deixes ton pare tot sol o deixes una enamorada al poble?

JAUME: Sí fa.

HOME 3: Que no l'aniràs a veure?

JAUME: No crec que pugui. Faré feina de dilluns a dissabte. Només amb el diumenge tenc més de cinc hores de camí per anar i altres cinc per tornar.

HOME 3: *Idò ja la veuràs per Nadal, home!*

SALVADOR GALMÉS: En Jaume experimentà com una esqueixament de carn viva, contraccions doloroses a la boca del cor, un nuu escanyador a la gargamella. Després la novetat del camí li feu sedatiu. Era la segona vegada que feia el viatge. La via es curvava en una gran torcera. El tren passà sense que el jove hi paràs esment; el sol li venia ara per l'altra banda del vagó. Quan se n'adonà havia perdut el nord. El pensament de l'estimada esclafí cop en sec dins la imaginació del jove i la vegé neta, precisa, dins una visió d'enyorança amb esclator de perfeccions juvenívoles, boja d'amor, saturada de tristeses qui s'esbravaven dins esguards esllangueits. El cor se li acopà i sos ulls s'humitejaren. En Jaume s'enyorava. Plorava llàgrimes silencioses, evaporació d'una pena serena, immensa. A la nit, al sopar, quasi no tastà res. Al llit no dormí pensant en la seva enamorada.

GUIDONS: Angelina, pareix que plores.

ANGELINA: Potser sí.

GUIDONS: Però dona! Estàs com si se'n fos anat a L'Havana! Pensa que Ciutat són quatre passes i una cada dia té passatge i en pots sebre de noves.

ANGELINA: Tens raó, Margalida, però no hi puc fer més. S'és posat com un pilot damunt la boca de cor que m'haja de trencar l'alè, i sempre pens en ell. Això me dóna dolçor i m'aconhorta.

SALVADOR GALMÉS: Era presa de l'enyorament. No l'heu sentida mai aqueixa malaltia? Una espècie d'escreixença qui vos ofega i oprimeix?

GUIDONS: Vet allà son pare d'en Jaume.

SEN NOFRE: Adéu Angelina i companyia!

ANGELINA: Adéu!

(Angelina romp en plors)

SALVADOR GALMÉS: El vell la mirà tendrament, i sense sebre què fer, d'esma seguí endavant. "És una bella dona i l'estima", va pensar.

GUIDONS: Son pare den Jaume s'ha girat tres vegades per mirar-te!

(Angelina s'aferra per l'amiga, deixant de plorar i surten d'escena)

13. (XI. ANHELS)

LAU MENDINGO: Angelina! Angelina! Angelina! M'he fet mercader de cabres. O m'hi he fet o no m'hi he fet. Quan no fan bonda els tir una pedra, o els la tir o no els la tir, i els peg un crit : "Vine aquí, bregada, borda del dimoni". Bé, els crid o no els crid. *(Com si anàs a sortir d'escena)*. Angelina... Angelina.. .Angelina... Tu cerques allò que no tens... i... o ho cerques o no ho cerques... Ja ho sé jo que cerquen les meves cabres!

MUNICIPAL: Lau, les cabres t'han fuites i fan tala al tros d'en Nin des Molí. S'enfadarà.

LAU MENDINGO: Mal els caiguessin els ulls dels llagrimers.

MUNICIPAL: Bon dia, Bet!

BET FUSTERA: Re-capso. Sí que ho és bon dia.

LAU MENDINGO: O ho és... o... no ho és.

MUNICIPAL: Lau, no t'entretenguis, que les cabres pasturen dins *lo* des Nin des Molí.

LAU MENDINGO: O hi pasturen... o... no hi pasturen...Tu dius que hi són i jo ara les vaig a treure.

BET FUSTERA: Ben fet, Lau!

LAU MENDINGO: Sí que ho faré ben fet, o les trauré o no les trauré. *(surt)*

MUNICIPAL: En Lau ha posat una guarda de cabres sulles i cada dia fa tala a una banda o l'altra.

BET FUSTERA: El capet no li tira, quan era petit va caure del sostre i pegà amb el capet en terra. No es va matar perquè no li havia arribat l'hora. Pobret, però va quedar beneit.

MUNICIPAL: Vaig a ajudar-lo. No sé les hi haurem de requisar, les cabres. Que tengueu bon dia! *(surt)*

Entra n'Angelina, que va cercar aigua.

ANGELINA: Bon dia, tia Bet!

BET FUSTERA: Bon dia, Angelina!

ANGELINA: Ja es ben rar veure's sense companyia.

BET FUSTERA: Baldament sigui fadrina, gràcies a Déu, no me'n falta mai. Ara m'ha pegat per filar aquí defora i he vist passar en Lau.

ANGELINA: Amb la guarda de cabres?

BET FUSTERA: No, que li han fuites! Són dins la finca des Nin. S'enfadarà una cosa grossa! (*Les dues riuen*).

Silenci

BET FUSTERA: Feia temps que no et veia riure, Angelina. Què tens?

ANGELINA: (*Plorant*) Jo no sé què tenc, tia Bet, i pens i no sé què pens, i vull i no sé què vull...

BET FUSTERA: En Jaume aviat vendrà; per les festes de Sant Llorenç serà amb tu, i ja veuràs que et compondràs. Si just fa un any que se'n va anar!

ANGELINA: Per Nadal va venir i també per Pasqua, i ja em passava el mateix. Tant té ara com suara.

BET FUSTERA: Germanets del senyor, ja és una cosa ben rara. I no tens res que et faci mal?

ANGELINA: No.

BET FUSTERA: Jo fos de tu ho parlaria amb el metge o amb el senyor rector.

ANGELINA: I què els he d'anar a dir? Jo, tia Bet, m'hi veig casada amb en Jaume, i tenir tres al·lots que surar. Però no sé si em convé casar-me, em persegueix una idea, tia Bet, una idea que no havia tengut mai.

BET FUSTERA: I quina idea, si es pot sebre?

ANGELINA: Ai, no ho sé!

BET FUSTERA: Ho has de xerrar amb el confés. Parla amb el senyor rector!

ANGELINA: Així ho faré. Me'n vaig a dur aigua.

Banda de música

14. (XII. QUÈ?/ XIII. DESNONAMENT)

Projecció: *Hivern de 1894, mesos abans de la guerra d'independència de Cuba*

A l'església, Angelina amb el rector, després al carrer amb en Jaume.

SALVADOR GALMÉS: I n'Angelina hagué raó amb el senyor rector.

RECTOR: Angelina, potser que davant els dubtes que tens... És que potser el bon Jesús et reserva per experiències més altes que no el matrimoni amb en Jaume... Perquè Déu sempre ens posa a prova i ho fa perquè ens estima i per ventura, qui sap, si per tu el que vol, és que et dediquis als pobres, als malalts, als qui no tenen res ni ningú... També la Puríssima, que tant t'estima, et vol al seu costat... I que duguis com ella una vida de santedat, d'amor pur, de jubilació de la Santa Església... Si és així, i tu aviat ho sabràs, el teu destí és el d'entrar en un convent i fer-te monja... Només així seràs plenament feliç.

SALVADOR GALMÉS: El dia de la Puríssima, n'Angelina es resolgué. Pel poble però es parlava de si Espanya mouria guerra a Cuba i Filipines. En Jaume podia ser cridat a files en voler.

JAUME: Monja! Tu monja, Angelina! Però què faré?

ANGELINA: I jo?

JAUME: Treu-te aquesta idea del cap! Just em queda un any de mossatge!

ANGELINA: Si vas a la guerra, jo pregaré per tu.

JAUME: Si caic soldat, en tornar em casaré amb tu!

ANGELINA: No, Jaume, no!

JAUME: Tu no et tudaràs la vida tancada en un convent!

ANGELINA: Ja està resolt amb el rector.

JAUME: No! No! No pot ser...! No serà!

ANGELINA: Així s'ha decidit!

JAUME: No, no; no pot ser...No serà!

15. (XIV. DESPRÉS)

Projecció: *1898, a un convent, una monja jove ha mort...d'enyorament*

BUGADERA 1: Quatre anys, fa.

BUGADERA 2: Quatre anys fa, de què?

BUGADERA 1: Curtoia! Quatre anys que n'Angelina havia entrat al convent.

BUGADERA 3: Una del poble, dins el tren, es va trobar dues monges, una jove i l'altre vella. Parlaven de Sor Francina.

BUGADERA 4: Sor Francina? I es referien a n'Angelina?

BUGADERA 3: Sí, és el nom que havia agafat n'Angelina al convent.

BUGADERA 5: I què contaven?

BUGADERA 3: *Idò la de més edat contava que n'Angelina tot d'una que havia professat, pareixia ben sana i robusta. Però de cop i volta... aquelles colors començaren a apagar-se, com si es fongués. Contava que es desteixinava per totes i per tothom de virtuosa que era... Es morí com una santa.*

BUGADERA 2: Pobra Angelina, tan jove!

BUGADERA 1: Sabeu que vos dic? Que n'Angelina s'ha mort de la ruptura amb en Jaume. Mai no va ser la mateixa.

BUGADERA 4: I diuen que va ser ella que no va voler continuar.

BUGADERA 1: Un dia n'Angelina, abans d'entrar al convent, va anar a ca na Bet Fustera i li va deixar un brot d'alfabeguera sec perquè el donàs a en Jaume. I ja no volgué parlar mai més amb ell, ni li contestà les seves cartes. Un dia de part de n'Angelina, na Guidons li envià a dir a en Jaume Belluguins unes paraules: *"ja saps que per ningú més que pel Bon Jesús et deixaria. Al cel nos estimarem per a sempre, amb una estimació sense acabament"*.

BUGADERA 2: I en Jaume?

BUGADERA 1: El feren soldat i va esclatar la guerra colonial. Hi hagué sorteig i a en Jaume li tocà anar a la guerra de Filipines. Amb ell s'embarcava en Val-déu.

BUGADERA 3: En Jaume ni es va queixar. Quan partí, abraçant els seus pares, sols no va plorar; per què havia de plorar? Na Bet Fustera li va donar aquell brot d'alfabeguera que n'Angelina li havia fet arribar.

BUGADERA 1: En Jaume estava atupat i abatut per la desgràcia i desengany. Era de plànyer veure'l quan s'embarcava cap a la guerra.

16.

El port de la Riba. Ciutat. La banda sona una marxa militar, quatre nins enarboren una desfilada de banderes espanyoles plens d'innocència. Soldats, el poble mira.

SALVADOR GALMÉS: Les guerres colonials i la ridícula, tant com funesta, ruptura d'Espanya amb els Estats Units, exigien cada dia noves immolacions de juvenesa, i els soldats, com guardes de víctimes inconscients, eren portats als sacrifici per la pàtria gran o per mesquineses egoistes i criminals d'una política anihiladora, vertader moloc d'un Estat incapaç i desnerit. Un general va fer un sermó als soldats en paraules forasteres que els soldats no entenien ni escoltaven.

GENERAL: *Soldados! Viva España!*

SOLDATS: *Viva!*

HOME: *Ens roben els fills. Ens roben els fills!*

Desfilada. El poble surt, banda, bugaderes...s'acosten a poc a poc a Salvador Galmés. Val-Déu a un costat, el pare de Jaume Belluguins amb una carta en la mà, a l'altre costat l'espectre de Jaume Belluguins.

Projecció: 1899, Sant Llorenç/Filipines

SALVADOR GALMÉS: Vint-i-sis mesos després, un bell matí de primavera, la gent qui sortia de missa, era diumenge, se n'anava a cals pares d'en Jaumet. Tenien el dol del jove. Entre setmana era arribada carta de Val-déu, qui també servia a Filipines, comunicant la trista nova. En Jaume era mort a l'hospital. De què? De disenteria, de colerina, d'enyorament...

VAL-DÉU: Sapiguen per al vostre conhort que hem pogut assistir en Jaume fins al darrer moment. Un dia abans de morir m'entregà un brot d'alfabeguera resseca perquè la portàs a la Mare de Déu Trobada. Feta la comanda començà a entrar en agonia i encara va poder dir: *En veure n'Angelina....*

JAUME (ESPECTRE): Feis-li sebre, que em mor tranquil... i que n'estic ben content que se sia feta monja... Digau-li també que em pas... qualche... parenostre...

SALVADOR GALMÉS: En Jaumet no sabia que n'Angelina ja era morta.

Cançó de Flor de Card

FOSC